

## ARCHIMANDRITE ROMAN (Braga)

Rev. Fr. Laurence Lazar

(at the funeral mercy meal, May 1, 2015)

Christ is Risen!

I know that Father Roman asked that there be no eulogies today, but Mother Gabriella called me a few weeks ago. She was concerned that Father's falling asleep might be imminent and that the Archbishop who was in Canada would possibly not be able to return in time for the funeral. Since I knew Father for so long, she felt I was the indicated person to speak. To be truthful, I was scared to death at such a prospect. Yes, I knew Father since he first came to the United States 43 years ago, but what could I possibly say?

I remember that Father was a wonderfully gifted person. One summer, Preoteasa Anita and I had the room in the Bishop's Residence above Fr Roman's, and often we would watch him write or hear him singing his transcriptions of the Romanian-Byzantine tones into contemporary English music; a project now used in so many parishes across the diocese.

Who couldn't feel his *humility*? He was the first to say "I am not a saint. I am a sinner." No job was beneath him. I mean, we mowed the grass of the Vatra together! He *loved life*. He truly enjoyed being with the young people at the camps. He wasn't a comedian but always saw and wanted to share the joy and humor of some event or occurrence, something someone said in their sort of Romanian English, or even something he did or said himself. Yet, in an instant he could use the opportunity to give a teaching, never compromising the faith. He was always *happy*. Like a child, he just loved it when Archbishop Valerian would take us to the Irish Hills for ice cream. He could be a good *friend*, and he was a *good brother*.

In 1981 when I went to Romania he asked a favor. He said, 'If you're going to Romania, you *have* to go to Varatic Monastery. My sister is there. Tell her I love her.' (In the communist years it wasn't really possible or advisable for them to be in contact.) Well, I did go to Varatic, and as discretely as possible I found Maica Benedicta, and Maica Apolinaria, and...a young Sister: Viorica (now Mother Gabriella). I told Mother Benedicta, "Your brother sends his love." And then I put a small cassette recorder on the table and she nervously and cautiously said in Romanian, "Dear Brother, what can I say? **Things are as you know them**. I pray that you are well. Of course there are many, many things I'd like to tell you, but not now."

Brothers and Sisters, we all have wonderful memories and stories that we could share, but "not now."

*What I do know and will remember are three things in particular.*

First, **Father Roman was a hidden star sent to us from heaven** when he came to the United States. Just as Our Lord, born in the cave of Bethlehem was unknown to the world, Father came with no fanfare, unknown to us, Living at the Vatra, working with and advising Archbishop Valerian and later, Archbishop Nathaniel.

Second, I know that **I am the least worthy one to speak of Fr Roman**—a person whom we came to know as extraordinary, a true Spiritual Father in the ancient tradition of Orthodox Romania, a ‘Confessor of the Faith’ who endured so much and, yet, whose *sufferings helped define this quiet, unassuming, powerful, fearless teacher of the faith and witness of Jesus Christ everywhere the pilgrimage of his life took him – Romania, South America, or the United States as a reluctant parish priest (of Holy Trinity Church in Youngstown, Ohio, and St George Cathedral in Southfield, Michigan), Spiritual Father of Holy Transfiguration and Holy Dormition Monasteries – and* whose loving personality and clear words drew thousands to his feet to listen and learn from him of Christ and His Church.

From his “*MONASTIC CELL*”, whether it was on the Northside second floor of the Bishop’s residence at the Vatra, in a parish house, in a monastery (where his heart was truly at peace), or when his “cell” was literally a cell in a communist prison, he taught us with his words and by his own living example, so much about humility, forgiveness, love, patience, endurance, prayer, the joy of life as God intends for us! And perhaps most profoundly he taught us of witnessing to Christ (*Martyria*) when he spoke of his years of imprisonment and torture, “re-education” as they called it! He *thanked* the Communists for what they did to him and others because, as we heard him say, ‘When everything is taken away from you, freedom, belongings, clothes, health, *when you are utterly ALONE*, there is nowhere else to look but inside yourself, and it is there that you find God, and so I thank the Communists for what they did!’ Beloved, who could endure so much with such spiritual joy?

And the third thing I know and will remember is that **I and our generation have been blessed to live among great and holy Servants of the Lord** (among them):

1. **Archbishop Valerian** *who suffered so much, and who brought Fr Roman to us in America;*
2. **Mother Alexandra** *who suffered so much, and who brought Mother Benedicta, Mother Apolinaria, and Mother Gabriella to us in America; and*

**3. Archimandrite Roman (Braga) who suffered so much and who brought to life the meaning of “Confessor of the Faith” for us in America.**

Mother Abbess Gabriella and Reverend Mothers of this holy monastery, you were blessed to be in the presence of such a Father, of such holiness every day. Your prayers united with his every day have made the ground of Holy Dormition Monastery a holy oasis in a very troubled world. To you I offer my condolences, those of St George Cathedral (*Father’s former parish*), and all the Orthodox Clergy of Metropolitan Detroit; while at the same time we know that the Lord has called Father home during these glorious days of Pascha as a joyous reminder that, as St John Chrysostom said, for those who fall asleep in the Lord, “there are no more dead in the graves” because Christ is risen!

Dear Father Roman, pray for us.

May God forgive him and give him rest among the saints.

Christ is risen! ■



*“I cannot tell what contributed to my becoming a monk. At the age of thirty-one I was still a layman. I even studied in military school. But there was something in my soul that told me not to marry. All my sufferings came later, and only God knows why He allowed me to survive such trials. Now, looking from a distance I understand that together with the trials came the extraordinary experience of finding the living God, and this was perhaps the determining factor for me” ( Fr. Roman).*

*“What causes a man to become a monk is very personal and unique in his relationship with God. The determining circumstances work in every person in a different way. Before going to prison I was not decided what to do with my life, and I think that is why God put me there” (Fr. Roman).*

## FATHER ROMAN BRAGA: MEMORY ETERNAL!

Dr. Daniel Hinshaw

In the instructions that Fr. Roman gave regarding his death and funeral, he specifically stated that there should be no eulogies given. But as one of his many spiritual children who were so fond of hearing him offer a “word” at the end of Liturgy, I would like to humbly offer with love and deep gratitude my observations, as one of his physicians, in witness to the *final* word he offered us as he approached his death. Fr. Roman always encouraged us to think of prayer as a continual, ongoing conversation with God; nothing, no activity, no matter how seemingly trivial, falls outside of the Providence of God’s love and care for His creatures. And, so it has been during this long final leg of his journey toward the Kingdom. His living unto death has been one continual prayer. Always present, as a beacon guiding his path during these many months of decline and suffering, has been the precept so often stated by the spiritual father of his youth, Fr. Cleopa of Sihastria: “Patience, patience, patience!” He literally was a living icon of Christ’s admonition recorded in St. Luke’s gospel (21:19): “In patience possess your souls.” In the same gospel (Luke 6:20), our Lord also states: “Blessed are you poor...” Fr. Roman, as a monastic had already voluntarily embraced holy poverty but in these last two years of his life, he was given the grace to experience the *absolute* poverty of the dying, a particularly slow *kenosis*, a complete self-emptying, like his Crucified Lord. There was no hesitation, no resistance or bargaining, only full acceptance of whatever would come with all the uncertainty and suffering. At the time of his 93<sup>rd</sup> birthday, just a few weeks before his death, he was asked, if the traditional birthday salutation, “Many Years,” should be sung. His response summed up the essence of the Orthodox Christian life: “No! I have finally begun to learn how to die.”

When politely asked how he was doing, he would frequently reply with a smile, “I’m waiting.” That simple phrase, “*I’m waiting*,” must be placed within the context of the faithful, disciplined commitment to his daily rule of prayer that sustained and enervated him through this long trial. Indeed, it is unlikely that he would have lived as long as he did, being literally eaten up by his illness, without the discipline of his prayer life. Not only did he live in continual conversation with God, he also placed this healing relationship within the communion and sacramental life of the Church. Armed with a habit of prayer, he could then face the gradual stripping away,

first, of his ability to stand and serve as a priest at the altar, later, his ability to attend Liturgy in a wheelchair, and finally, even to rise from his bed to complete his daily rule of prayer. And yet, he continued to pray while lying immobile in bed the quintessential prayer of the Christian penitent, “Lord Jesus Christ, Son of God, have mercy on me, a sinner.” When speech finally deserted him, he still silently made the sign of the cross, for he had attained to silence, the language of Paradise.

In his constant concern for others and as the consummate teacher he was he would sometimes from the depths of his own struggles stop and teach us. There was no act, no small kindness that escaped his notice. Even when he appeared to be asleep from exhaustion or in deep prayer, he would always say, “Thank you,” at which his caregivers would always marvel but secretly cherish in gratitude. When he could no longer ambulate, rather than complain, he simply said, “I can’t use my legs anymore, so I must rely more on God.” And in reference to the disruption of his long established monastic rule of prayer, he said, “I just can’t do it any longer. God must take over.” There is a real tedium to dying. Near the end of his long decline, Fr. Roman expressed this reality by saying, “Dying is so difficult.” But, he transcended the difficulty of dying by embodying the monastic discipline of cheerfully accepting the ultra mundane. He fought the boredom, the pain and frustration of his progressive disability by embracing small joys. None of us who witnessed his childlike pleasure when eating ice cream will ever think of this dessert again without remembering his saying that “monks are children with beards.”

It is an enormous grace of God to attend to the suffering of the dying, especially when that dying person radiates the love of God. It creates a yearning to follow the loved one all the way and yet each death is ultimately a solitary experience. Graciously, Fr. Roman allowed us to journey with him and become witnesses of his suffering through death unto real life. The paradox of suffering is that we not only suffer alone but also in community. Love bridges the gap. Thank God that this man who had suffered so much in his earlier life was surrounded by a community of love and healing at the end of his earthly sojourn.

Fr. Roman’s long slow decline over the past two years has been a type of the second half of the Divine Liturgy, the Liturgy of the Faithful, in which according to his own spiritual rhythm, his communion with God has been perfected in his suffering or in St. Paul’s words, God’s strength has been made perfect in his weakness. His spiritual health and his ultimate

healing have been marked by his deep humility and devotion to the Eucharist in which he would proclaim, “I am not worthy to approach you Lord, but I cannot live without you.”

Fr. Roman once made the profound observation that “Suffering is the source of culture.” How we, as Christians, suffer can either elevate or diminish the essence or soul of our culture. So we look to the saints of old and those contemporary witnesses like Fr. Roman to serve as our models and guides as we face our own suffering.

Thank you Fr. Roman for teaching us until the very end. We ask for your continued prayers for all your spiritual children and for the entire Church. ■



Dr. Daniel Hinshaw with Fr. Roman in his cell (2014)

## IN REMEMBRANCE

### Mother Benedicta (Zoe-Dumitrescu Buşulenga)

I learned, with the passing of time, that encounters are not by chance; the encounter face to face of people is only minimally related to their will, and that a certain amount of patience can be rewarded, no matter how late, by that which seemed impossible.

When, sometime in the 70's, the reverend Mother Benedicta (Braga) was telling me in her cell at the monastery of Varatec about the Archimandrite Roman Braga who was now in America, Father Roman seemed to me a character out of an iconographic story. There was so much pain that was flowing from Mother's stories about the horrific sufferings of her younger brother in prison, and then the difficult trials he endured in Brazil, and which had severely affected his health, that I was overwhelmed by an enormous feeling of pity for the monk from afar. I was imagining him as a martyr, pale, skinny, crushed by the tortures to which he was subjected, more like an image out of a Byzantine icon. I never imagined to ever have the joy of meeting in person Father Roman.

But, suddenly, in the Summer of 1992, rumors started at the monastery of Varatec about an unexpected visit of Father Roman at the very house of his (and that of Mother Benedicta) at the monastery of Varatic. The rumors were coming and going and we did not dare to hope. At any rate the excitement was great, and one day, the miracle took place.

In the twilight, one of those twilights of great majesty, as only Varatic has, we saw coming up the path from the valley the silhouette of a monk. He was alone, coming rather fast, with a young gate, on the many steps. The nuns ran quickly to meet him, happy to get a blessing from him for the first time in person. Bows, kissing of hands refused by Father, slowed his fast ascent to the house. When he arrived at the bottom of the steps we greeted him with an emotion difficult to control. We were, finally, in the presence of the man of whom we were often thinking about and for whom we were waiting for years. And we became speechless, because the image we had about him in no way coincided with his real appearance. His face was not wrinkled nor sad because of his sufferings. A warm and bright joy was radiating on his gentle face surrounded by a snowy white beard. He hugged and blessed us with true love, even though he was seeing us for the first time. We invited him under the old walnut tree; we asked him how long will he stay with us and with great difficulty we convinced him to stay in this

place that belonged to him entirely; he did not want to impose. We then proceeded towards the old walnut tree. This is when I noticed that Father's walk was a little different, hiding probably some pain.

We sat down and started to talk about this and that. First it was a circumstantial conversation. But soon, Father's honesty and self made us feel at ease and we started to talk as if we had known each other for a lifetime. He was younger than us, but he belonged to the same generation. We lived the same miserable history, but our intellectual, spiritual and emotional roots were the same. We talked about people we all knew, events we all lived through. We became enthusiastic and relived the life of our youth. And continuously we were fascinated by Father's words.

With surprisingly simple elegance he was talking about events from past and the present, creating thus a clear and vivid image of our experiences. His reasoning had a unique objectivity, based on a thorough and deep understanding of the facts. Whether he was speaking about history, politics, general cultural events, not to mention religion, he did it from a perspective so real that you thought you had in front of you an astute historian, a politician with a lifetime experience, a man of culture filled with all the books and the knowledge of the entire world. To himself he was referring very little, and regarding his trials even less. Only in passing, and only as an answer to a question did he mention the Pitești experiment and the man Turcanu and his methods of torturing by hitting him with the whip until the blood would reach the ceiling. When he mentioned the ripping of the metatarsal bones in his feet I understood his gait. We were petrified by listening about the terrible tortures and seeing on his face the pure smile, and the forgiveness with which he was remembering those events as if he was not speaking of himself. And no complaint, no accusations, nothing negative about anyone. In our Romanian formicary that was boiling with resentments, unforgiving criticism for people and events, anarchical violence in word, thought and deed, Father Roman was showing us the example of the Christian monk who had eradicated from self the essence of negativity.

Keeper of all traditions belonging to the national institutions, living with all his self the continuity of our people, Father Roman was regarding, with the eye full of Christian love the future of the Romanian Orthodoxy. With no emphasis, far from any ostentation, filled with a spirit of humbleness unheard of at someone of his erudition, he was speaking softly,



illuminating with his kind appearance that was exuding so much love and fatherly warmth, the night that descended upon us.

We stayed long into the night and we were left uplifted and purified by that encounter. That night was an amazing night. A night of revelation, a night of true euphoria. That priest, with his iconic face, his gray hair, his white beard, and a continuous smile on his face, of an illustrious intelligence, up to date with every European and American issue, was speaking with great love and forgiveness, with no concern for what had ever happened to him. For him everything was in Christ, everything was admirable, everything was hope, everything was faith, everything was possible. Such a special person needed to be multiplied in order to heal our wounds.

It was indeed an encounter with a man of God. ■



*“I never lived in a monastery because the Church did not allow that. The only monastery I lived in (before coming to the United States) was the prison, for eleven years; and probably it was good, because all my inspiration came from there. When you are in a cell, surrounded by four walls, without books or even a pencil or paper you have to go somewhere; and you go inside yourself and you find who you are. But there is no way of understanding yourself if you do not discover God there because He is the seal of our personality. God did not want us to have an exterior perspective in order to force us to turn ourselves into ourselves and to descend to the depth of conscience where He was waiting for us. I believe this was my monastic training” (Fr Roman Braga).*

**FALL WORK DAY**

Saturday October 31<sup>st</sup>, 2015

Liturgy starting at 8:00 am

Lunch served at 12:30 pm

## **ARHIMANDRITUL ROMAN (Braga)**

**Pr. Laurențiu Lazar**

(la masa de Pomană, 1 Mai, 2015)

Hristos a Înviat!

Știu că Părintele Roman a cerut să nu se țină eulogii astăzi, dar Maica Gabriella m'a sunat cu câteva săptămâni în urmă, îngrijorată că trecerea la cele veșnice a Părintelui fiind iminentă, iar Arhiepiscopul Nathaniel fiind plecat în Canada, nu va avea timp să se reîntoarcă pentru înmormântare, s'a gândit că sunt persoana cea mai indicată să vorbesc, datorită faptului că îl cunoșeam pe Părintele de foarte mult timp. Ca să spun drept, am fost înspăimântat de această idee. Într-adevăr l-am cunoscut pe Părintele de când a venit în Staele Unite acum 43 de ani, dar oare ce ași putea eu să spun despre Părintele?

Îmi amintesc că Părintele a fost o persoană extraordinar de dotată. Într'o vară, Preoteasa Anita și cu mine aveam, în casa rezidențială a Episcopului, o cameră care se afla deasupra camerei Părintelui, și adesea îl urmăream cum scrie sau cântă transcrierea tonurilor bizantine românești în engleza contemporană, un proiect care acum este folosit în numeroase parohii din dioceza noastră.

Cine oare nu putea să îi simtă smerenia? Era primul care spunea: "NU sunt un sfânt, sunt un păcătos." Nici o activitate nu îl înjosea; tăiam iarba la Vatra împreună. Părintele iubea viața. Îi plăcea enorm să fie cu tineretul la tabăra de vară. Nu era un comic, dar totdeauna vedea și dorea să împărtășească bucuria și umorul unui eveniment sau întâmplare, ceva din spusele cuiva în limba română sau engleză stricată, sau chiar ceva ce el spusese sau făcuse. Și cu toate astea, dintr-o dată se folosea de moment pentru o învățătură, fără ca vreodată să compromită credința. Era totdeauna bucuros. Ca un copil, adora momentul când Arhiepiscopul Valerian ne ducea la o înghețată în Irish Hills. Putea fi un prieten adevărat, și era un frate devotat.

În anul 1981 când m'am dus în România mi-a cerut o favoare: "Dacă te duci în România să te duci la Mănăstirea Vărativ. Sora mea este acolo. Să îi transmiți dragostea mea." (În anii comunismului nu era posibil și nici indicat pentru ei să fie în legătură). M-am dus la Vărativ, și pe cât de discret posibil am găsit pe Maica Benedicta, pe Maica Apolinaria și pe tânăra soră...Viorica (astăzi Maica Gabriella). Am dat maicii Benedicta mesajul și am pus pe masă un casetofon, iar ea, cu teamă și precauție a spus în

românește: “Frate dragă, ce pot să îți spun? Toate sunt cum le ști. Mă rog să fi bine. Desigur sunt multe lucruri care ași vrea să ți le spun, dar ‘nu acum.’”

Dragii mei, toți avem amintiri minunate pe care le putem împărtăși, dar nu acum. Ce știu și îmi amintesc sunt trei lucruri distincte:

În primul rând, Părintele Roman a fost o stea ascunsă trimeasă nouă din Ceruri, atunci când a venit în Statele Unite. La fel cum Mântuitorul nostru născut în peștera din Betlehem nu a fost cunoscut lumii, Părintele a venit fără fanfară; fără știrea noastră, locuind la Vatra, lucrând și povățuind pe Arhiepiscopul Valerian, iar mai târziu pe Arhiepiscopul Nathaniel.

În al doilea rând, eu sunt cel mai puțin indicat să vorbesc despre Părintele Roman. Ne-am dat seama cât de extraordinară persoană a fost, un adevărat duhovnic în spiritul tradițional al ortodoxiei românești, un mărturisitor al credinței, care a suferit mult, și totuși suferințele au definit acest calm, modest, puternic, neînfricat dascăl al credinței și mărturisitor al Domnului Iisus Hristos peste tot pe unde l-a purtat pelerinajul vieții—România, Brazilia sau Statele Unite, ca temător preot paroh (Biserica Sf. Treime din Youngstown, Ohio și Catedrala Sf. Gheorghe din Southfield, Michigan), duhovnic la mănăstirile Holy Transfiguration din Ellwood City, Pennsylvania și Holy Dormition din Rives Junction, Michigan—și a cărui personalitate și claritate în expresie a atras la picioarele sale mi de ascultători doritori să învețe de la el despre Hristos și Biserica Lui.

Din chilia sa călugărească, fie că era în partea de Nord la etajul doi în reședința episcopului la Vatra, într’o casă parohială, într-o mănăstire (unde de fapt îi era inima), sau când “celula” sa era într’o închisoare comunistă, ne-a instruit prin cuvinte sau prin propriul său exemplu de viață, despre smerenie, iertare, viață, răbdare, îndurare, rugăciune, bucuria vieții așa cum a vrut-o Dumnezeu pentru noi. Și poate cel mai profund ne-a învățat mărturia lui Hristos (Martiriul) când vorbea despre anii de detenție și tortură, re-educare cum o numeau. A mulțumit comuniștilor pentru ce i-au făcut lui și altora, pentru că așa cum l-am auzit spunând de multe ori, “când toate îți sunt luate, libertatea, îmbrăcămintea, sănătatea și tot ce posezi, când ești cu adevărat singur, nu ai unde în altă parte să te uiți decât în tine însuși și acolo Îl găsești pe Dumnezeu; și așa le mulțumesc comuniștilor pentru ce au făcut.” Dragii mei, oare cine poate să îndure atât de mult cu atât de mare bucurie spirituală?

Al treilea lucru pe care îl știu și mi-l amintesc este că eu și generația noastră am fost binecuvântați să trăim în mijlocul a mari și sfinți slujitori ai lui Hristos; printre ei: Arhiepiscopul Valerian care a suferit mult și care l-a adus pe Părintele Roman la noi în America; Maica Alexandra care a suferit mult și care a adus pe Maica Benedicta, Maica Apolinaria și Maica Gabriella la noi în America și Arhimandritul Roman care a suferit mult și care a adus la viață înțelesul de Mărturisitor al Credinței pentru noi în America.

Maica Gabriella și prea cuvioase maici ale acestei sfinte mănăstiri, ați fost binecuvântate să fiți zilnic în prezența unui astfel de Părinte sfânt. Rugăciunile voastre zilnice împreună cu ale sale au făcut din Mănăstirea Adormirea Maicii Domnului o oază sfântă în mijlocul unei lumi zbuciumate. Vouă vă ofer condoleanțele mele, ale Catedralei Sf. Gheorghe (fosta parohie a Părintelui) și a tuturor clerului din zona Detroit; dar în același timp știm că Domnul L-a chemat acasă pe Părintele în aceste zile glorioase de Paște ca o aducere aminte, după spusele Sf. Ioan Gură de Aur despre cei care adorm întru Domnul “numai sunt morți în morminte” pentru că Hristos a Înviat!

Dragă Părinte Roman, roagă-te pentru noi,  
Dumnezeu să-l ierte și să-l odihnească cu cei drepecți.  
Hristos a Înviat! ■



*“Nu pot spune ce a contribuit la a mă face călugăr. La vârsta de treizeci și unu de ani eram încă mirean. În plus am studiat și la Școala Militară. Dar era ceva în sufletul meu care îmi spunea să nu mă însor. Toate suferințele mele au venit mai târziu, și numai Dumnezeu știe de ce mi-a îngăduit să supraviețuiesc astfel de încercări. Acum, uitându-mă înapoi înțeleg că o dată cu încercările au venit și experiențele extraordinare de a fi descoperit pe Dumnezeul cel Viu, și probabil că acesta a fost pentru mine factorul determinant” (Pr. Roman Braga).*

## PĂRINTELE ROMAN BRAGA: VEȘNICĂ POMENIRE

Dr. Daniel Hinshaw

În instrucțiunile pe care Părintele Roman le-a lăsat privind moartea și înmormântarea sa, a precizat să nu se țină nici un cuvânt de pomenire. Dar, ca unul dintre mulții săi fii duhovnicești care îndrăgeau să îl audă spunând “cuvânt” la sfârșitul Liturghiei, aș dori și eu, unul din doctorii săi, să ofer smerit, cu dragoste și adâncă recunoștință, câteva cuvinte, drept mărturie pentru ultimul “cuvânt” pe care ni l-a oferit în preajma morții sale.

Părintele Roman ne-a îndemnat mereu să înțelegem rugăciunea ca pe o convorbire continuă și nesfârșită cu Dumnezeu; nimic, nici o activitate, oricât de banală nu rămâne în afara proniei dragostei și grijii lui Dumnezeu pentru faptele sale. Și așa a fost în decursul acestui îndelung pas final al călătoriei sale spre Împărăție. Viața sa, până la moarte, a fost o neîncetată rugăciune. Prezentă tot timpul, ca un far călăuzitor în aceste luni îndelungate de declin și suferință, i-a stat povața pe care o rostea adesea duhovnicul tinereților sale: Părintele Cleopa de la Mănăstirea Sihăstria: “Răbdare, răbdare, răbdare.” A fost, literalmente, o icoană vie a învățaturii lui Hristos din Evanghelia Sfântului Luca: “întru răbdare veți dobândi sufletele voastre” (Luca 21:19). În aceeași Evanghelie, Domnul mai spune și că “fericiți sunt cei săraci...” (Luca 6:20).

Părintele Roman, ca monah, îmbrățișase deja de bunăvoie sfânta sărăcie, dar în acești ultimi doi ani de viață i s-a dat harul de a încerca absoluta sărăcie a celui ce moare, o kenoză deosebit de înceată, o deșertare de sine până la capăt, asemenea Domnului său cel Răstignit. Nu a arătat șovăială nici împotriva sau tocmeală— doar primirea deplină a tot ce avea să vină asupra sa, cu toate incertitudinile și suferințele.

La împlinirea vârstei de 93 de ani, cu doar câteva săptămâni înainte să moară, a fost întrebat dacă este de acord să i se cânte tradiționalul “Mulți Ani Trăiască.” Răspunsul său este chintesența vieții creștin-ortodoxe: “Nu! Am început, în cele din urmă, să învăț a muri.” Când era întrebat ce mai face, răspundea adesea cu un zâmbet: “Aștept.” Acest simplu “Aștept” trebuie pus în contextul dăruirii sale disciplinate și pline de credință pentru rânduiala zilnică de rugăciune care l-a susținut și i-a dat putere în decursul acestei lungi încercări. Este puțin probabil să fi trăit atât de mult, cu adevărat devorat de boală, dacă nu ar fi avut o disciplină a vieții de rugăciune. Nu doar că trăia într’o continuă convorbire cu Dumnezeu, ci și așeza această relație tămăduitoare în cadrul vieții comunitare și sacramentale

a Bisericii. Înarmat cu deprinderea rugăciunii a putut înfrunta pierderea treptată, mai întâi a putinței de a sta în picioare și a sluji ca preot la altar, apoi a putinței de a mai lua parte la Liturghie în scaunul cu rotile și, în cele din urmă, chiar a putinței de a se ridica din pat pentru a-și împlini rânduiala zilnică de rugăciune. Și totuși a continuat să se roage, imobilizat la pat, cu rugăciunea esențială a creștinului ce se pocăiește: “Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul.” Când în cele din urmă l-a părăsit și putința de a mai vorbi, își făcea mai departe semnul Crucii, căci dobândise tăcerea, “graiul Raiului.”

În preocuparea sa neconținută pentru ceilalți, ca un dascăl desăvârșit ce era, se oprea uneori din adâncurile luptelor sale ca să ne învețe. Nici o faptă, nici o bunătate arătată, oricât de mică, nu trecea neobservată de el. Chiar și când părea adormit de epuizare, sau adâncit în rugăciune, spunea întotdeauna “Mulțumesc”—iar cei ce-l îngrijeau se minunau de fiecare dată, și în taină, se umpleau de tot mai multă recunoștință. Când nu s’ a mai putut deplasa, în loc să se plângă a zis doar: “Nu îmi mai pot folosi picioarele, așa încât trebuie să mă sprijin mai mult pe Dumnezeu.” Iar când a fost silit să își întrerupă vechea sa rânduială monahală de rugăciune, a zis: “Pur și simplu nu mai pot să o fac. Dumnezeu trebuie să preia.”

Moartea e o adevărată corvoadă. Aproape de capătul îndelungatului său declin, Părintele Roman a exprimat această realitate, zicând: “E atât de anevoie să mori.” A depășit însă această greutate a morții prin disciplina monahală de a primi cu bucurie ultramondenul. S’ a luptat cu plictiseala, cu durerea și frustrarea pierderii treptate a abilităților sale prin îmbrățișarea micilor bucurii. Nici unul dintre cei care i-am văzut bucuria copilărească când mânca înghețată nu se va mai gândi vreodată la acest desert fără să își amintească de cuvintele sale: “Călugării sunt niște copii cu barbă.”

Este un dar uriaș al lui Dumnezeu să iei parte la suferința celui care moare, mai ales când acel om răspândește dragostea lui Dumnezeu. Se naște atunci un dor de a-l urma pe cel iubit până la capăt—și totuși fiecare moarte este, în cele din urmă, o experiență solitară.

Cu bunătate, Părintele Roman ne-a îngăduit să îi fim împreună-călători și martori ai pătimirii sale prin moarte către viața cea adevărată. Paradoxul suferinței este că nu pătimim singuri, ci și laolaltă. Dragostea e puntea care ne unește. Slavă Domnului, omul acesta care atât a suferit în tinerețe, a fost înconjurat de o comunitate a dragostei, plină de alinare, la sfârșitul călătoriei sale pe pământ.

Îndelunga și înceata stingere a Părintelui Roman din ultimii doi ani a fost precum cea de a doua parte a Dumnezeieștii Liturghii; Liturghia credincioșilor, în care, potrivit propriului ritm duhovnicesc, părășia sa cu Dumnezeu s'a făcut desăvârșită în suferință sau, după spusele Sfântului Pavel : "...puterea lui Dumnezeu întru neputințe s'a săvârșit" (2 Cor. 12:9). Sănătatea sa duhovnicească și tămăduirea sa deplină s'au arătat în adâncă-i smerenie și dăruire pentru Euharistie, când spunea: "Nu sunt vrednic a mă apropia de tine Doamne, dar fără Tine nu pot trăi."

Părintele Roman a făcut la un moment dat o profundă observație: "Suferința este izvorul culturii." Felul în care noi, creștinii, suferim poate ori să mărească, ori să micșoreze esența sau sufletul culturii noastre. Deaceea căutăm către sfinții din vechime, ca și către acei martori contemporani precum Părintele Roman, ca la niște exemple și îndrumători în propria noastră suferință.

Îți mulțumim Părinte Roman că ne-ai fost dascăl până la sfârșit. Cerem pe mai departe rugăciunile tale pentru toți fiii duhovnicești și pentru întreaga Biserică. ■



*"Ceea ce contribuie ca cineva să devină călugăr este ceva foarte personal și unic în relația cu Dumnezeu. Circumstanțele determinante sunt diferite de la persoană la persoană. Înainte de a fi în închisoare nu știam ce să fac cu viața mea, și cred că deaceea Dumnezeu m'a pus acolo" (Pr. Roman Braga).*

*"Eu nu am trăit nicodată într'o mănăstire pentru că Biserica nu a permis acest lucru. Singura mănăstire în care am trăit (înainte de a veni în Statele Unite) a fost închisoarea pentru unsprezece ani.; și probabil că a fost bine, pentru că de acolo mi-a venit toată inspirația. Când te afli într'o celulă, înconjurat de patru pereți, fără cărți sau hârtie și creion, trebuie să te duci undeva; și te duci în tine însuși și descoperi cine ești. Dar nu este posibil să te înțelegi dacă nu găsești acolo pe Dumnezeu pentru că El este catalizatorul personalității noastre. Dumnezeu nu a vrut ca noi să avem o perspectivă exterioară ca să ne forțeze să ne întoarcem către noi înșine și să ne coborâm în adâncul conștiinței unde El ne așteaptă. Aceasta cred că a fost formația mea călugărească" (Pr. Roman Braga).*

## ÎN AMINTIRE

### Maica Benedicta (Zoe-Dumitrescu Buşulenga)

Am învățat, cu trecerea anilor, că întâlnirile nu sunt întâmplătoare, că punerea față în față a oamenilor nu ține decât foarte puțin de voința lor și că o anume răbdare a așteptării poate fi răsplătită, oricât de târziu, cu vederea a ceea ce ar părea imposibil.

Când, prin anii '70, venerabila măicuță Benedicta Braga îmi vorbea, în chilia preacuvioșiei sale de la Văratec despre Arhimandritul Roman Braga, aflat în Statele Unite, părintele mi se părea un personaj de poveste hagiografică. Atâta durere răzbătea din spusele măicuței despre suferințele grozave îndurate de fratele său mai mic în închisoare, apoi de încercările grele prin care trecuse în Brazilia, și care-i zdruncinaseră amarnic sănătatea, încât mă copleșeau și pe mine tristețea și o milă nesfârșită față de călugărul de departe. Mi-l închipuiam ca pe un mucenic, palid, slab, strivit de chinurile la care fusese supus, ca o imagine dintr-o icoană bizantină. Nici nu îmi închipuiam să am vreodată bucuria de a-l vedea în carne și oase pe Părintele Roman.

Dar deodată, în vara anului 1992, au început a umbla prin mănăstirea Văratice vorbe despre o neașteptată venire a Părintelui Roman și chiar la casa sa (și a măicuței Benedicta) din mănăstirea nemțeană. Zvonurile veneau, se duceau, noi nu îndrăzneau să sperăm. Oricum, fierberea era mare. Și într-o bună zi, iată că minunea s'a produs.

În amurg, într-un amurg din acela de tainică măreție, cum numai Văratice are, văzurăm suind pe cărarea dinspre vale o siluetă monahală. Venea repezător, cu pas tineresc pe scările destul de numeroase, neînsoțit. Dar măicuțele noastre i-au ieșit cu o nemaipomenită grabă în cale, fericite să-i primească blagoslovenia pentru întâia oară în chip direct. Plecăciuni, sărutări de mâini, refuzate de modestia Părintelui, au încetinit ritmul suișului său. Când a ajuns la capul scării l'am întâmpinat cu o emoție greu stăvilită. Ne aflam, în sfârșit, în fața aceluia la care ne gândeam și pe care îl așteptam de ani și ani. Și am rămas muți de uimire, căci imaginea pe care ne-o făcusem despre sfinția sa nu coincidea de fel cu cea adevărată. Chipul său nu era mohorât și brăzdat de urmele durerilor. O caldă și luminoasă bucurie radia din figura blândă a Părintelui, înconjurată de o barbă albă ca neaua care întregea parcă un nimb nevăzut. Ne-a îmbrățișat și ne-a binecuvântat cu o dragoste adevărată, deși ne vedea pentru întâia oară. L'am pofțit sub nucul cel vechi. L'am întrebat cât rămâne la noi și greu l'am



convins să rămână, fiindcă se temea să nu stingherească. Dar când, în sfârșit, l'am convins să poposească în așezarea care îi aparținea întru totul, am pornit spre nuc. Atunci am văzut că mersul Părintelui este puțin ciudat, că se mișca repede, însă picioarele aveau o călcătură care trăda o lipsă și probabil o durere.

Ne-am așezat și am început să vorbim de una, de alta. La început au fost vorbe de circumstanță, schimburi de politețe. Dar, curând, fireschul și franchețea Părintelui ne-au făcut să ne simțim în largul nostru și am pornit să dialogăm ca și când ne-am fi cunoscut de când lumea. Sfinția sa era mai tânăr decât noi, dar aparținea aceleiași generații. Trăisem aceeași istorie vitregă, aveam rădăcinile de intelect, de suflet și de spirit comune. Evocam oameni pe care îi cunoscusem, împrejurări prin care trecusem toți trei. Ne entuziasmasem și făceam să retrăiască viața, tinerețea noastră. Și tot timpul eram fascinați de-a dreptul de vorbele Părintelui.

Cu o eleganță de o simplitate surprinzătoare, sfinția sa povestea despre lucruri din trecut și lucruri prezente, dându-ne o imagine limpede asupra celor trăite. Judecățile sale aveau o obiectivitate rar întâlnită, întemeiată pe o cunoaștere dreaptă și adâncă a faptelor. Fie că atingea un subiect de istorie, de politică, de cultură, ca să nu mai vorbim de cele religioase, o făcea într'o perspectivă atât de adevărată, încât părea că ai în față un istoric din cei mai pătrunzători, un om politic cu experiența unei vieți întregi, un om de cultură plin de toate cărțile, de toată cunoașterea lumii. La sine făcea prea puține referiri și cu atât mai puțin la suferințele prin care trecuse. În treacăt, și doar ca răspuns la o întrebare, a pomenit de Pitești, de Turcanu, de felul în care acela, lovindu-l cu biciul, lăsa să-i sară sângele și puroiul până în tavan. Atunci a pomenit și de smulgerea oaselor (metatarsienelor) și am înțeles pricina mersului său mai special. Îl priveam încremeniți despre ce chinuri infernale vorbea și cu cât zâmbet curat, cu câtă iertare își aducea aminte de ele, ca și cum închisoarea ar fi fost un loc de plăcută aducere aminte iar persoana care fusese supusă acelor torturi n-ar fi fost sfinția sa. Și despre nimeni nici un cuvânt negativ, nici o cârteală, nici o tăgadă. În furnicarul nostru românesc care colcăia de resentimente, de critici neîndurătoare la adresa oamenilor și faptelor, de violențe anarhice ale cuvântului, gândului și acțiunilor, Părintele Roman ne arăta un model de monah creștin care stărpise din ființa sa negația însăși.

Păstrător al tuturor rânduielilor legate de instituțiile naționale, trăind în toată ființa sa continuitatea neamului, sfinția sa privea, cu ochiul înrourat de iubire hristică viitorul românesc ortodox. Fără nici o emfază, dincolo de

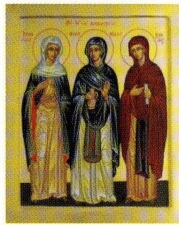
orice ostentație, însuflețit de o smerenie nemiîntâlnită de noi la un om atât de cultivat, ne vorbea blând, cu dulceață, luminând parcă seara care se lăsase, cu chipul acela care răspândea atâta dragoste și atâta căldură duhovnicească.

Am stat împreună până noaptea târziu și ne-am simțit înălțați și purificați de acea întâlnire. A fost uimitoare noaptea aceea. O noapte de revelație, într-adevăr, ca o eufonie. Acest preot, cu figura de icoană, cu părul alb, cu barba albă-cochilie și un zâmbet neșters de pe față, de o inteligență strălucită, la curent cu fiecare problemă politică europeană și americană, vorbea cu o iertare, cu o dragoste, nici nu se sinchisea de ce trecuse, de ce suferise. Pentru el totul era întru Hristos, totul era admirabil, totul era nădejde, totul era credință și totul era posibil. O astfel de făptură, cu totul, cu totul specială, ar trebui multiplicată pentru vindecarea rănilor noastre.

Fusese într-adevăr o întâlnire cu un om al lui Dumnezeu. ■

---

## ***ORTHODOX WOMEN in the HEALING MINISTRIES***



*23<sup>rd</sup> Annual Fall Retreat*  
October 2, 3 & 4, 2015

**Fr. Silviu Nicolae Bunta, Ph.D.,**

Associate Professor - Bible, Ancient Judaism, Hebrew & Greek, & OCF advisor  
University of Dayton in Ohio

**“Tending on God: A Spiritual Perspective on Healing.”**

See our web site: [owhm.org](http://owhm.org) or call Monica at 517-414-3829

Retreat held at ***Holy Dormition Monastery***

---

**28th ANNUAL PILGRIMAGE CELEBRATION**  
**August 14-15, 2015**

Guest of Honor  
**His Beatitude TIKHON**  
Archbishop of Washington  
Metropolitan of All America and Canada

and

With the participation of  
**His Eminence Archbishop NATHANIEL**

**PILGRIMAGE SCHEDULE**

**Friday, August 14**

05:00 pm Light Supper  
06:30 pm Vigil of the Feast with Lamentations

**Saturday, August 15**

09:00 am Akathist, 3rd & 6th Hour  
09:45 am Procession to the Pavilion  
10:00 am Hierarchal Divine Liturgy  
12:45 pm Lunch  
02:30 pm Sacrament of Holy Unction Service  
05:30 pm Great Vespers Service  
07:00 pm Supper

**Sunday, August 16**

09:00 am Akathist, 3rd & 6th Hour  
10:00 am Hierarchal Divine Liturgy  
12:00 pm Lunch

**Bookstore will be open except during services.**